

ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ З ЕКОНОМІКИ

Рассматривается методика обучающей деловой игры. Статья посвящается вопросу формирования творческих способностей студентов. Автор рассматривает условия формирования творческих способностей в условиях высшей школы.

Methodology of a training game is consiolered. This article deals with the question of formation of student creative abilities. The author shows the specific conditions to form student's creative abilities at schools of higher learning.

Постановка проблеми. В умовах трансформації вищої освіти, підвищення ролі людського фактора в сучасному суспільстві, виникає потреба в конкурентоспроможних, фахівцях, що активно діють, як на вітчизняному так і на зовнішньому ринках. Побудова нової загальноєвропейської системи освіти, відносно Лісабонської й Болонської угоди передбачає особистісну орієнтацію вищої освіти, постійне підвищення її якості, оновлення її змісту. Тому формування в майбутніх спеціалістах, активної життєвої позиції, почуття творчого підходу до вирішення проблемних питань, вміння використовувати навички набуті в період навчання в умовах виробництва являється необхідним й головним завданням навчального процесу вищої школи сьогодні. Освітня система країн Болонської угоди передбачає побудову Європейського простору вищої освіти як передумови розвитку мобільності громадян з можливістю їх працевлаштування, модифікацію освіти, чітко поставленої системи контролю за якістю майбутніх фахівців. При цьому виникає необхідність формування й становлення “нової” - творчої особистості, що неможливе без активізації сучасної молоді в навчальному процесі ВУЗу.

Завдання статті. Таким чином, виникає потреба, формування майбутнього спеціаліста економіки з прагненнями до “творчого стилю роботи”. Необхідна подальша розробка

методики активізації пізнавальної діяльності майбутнього економіста, що формується засобами активних форм навчання.

Аналіз досліджень і публікацій. Стимулом розвитку творчого стилю стає проблемна ситуація, яку неможливо розв'язати за допомогою вже існуючих традиційних засобів. Оригінальний варіант виходить в результаті формування нетрадиційної гіпотези, в баченні складових у різних під час непов'язаних елементів. Передумовою творчої діяльності є гнучкість мислення, здатність до варіювання.

Напрямок "індивідуальний стиль діяльності" й "творчий стиль" з'явився у 60-х роках, представники його С.О.Климов, В.С.Мерлін вбачали в цьому контексті способи, заходи, манери виконання певної діяльності, найбільш зручні для певної людини [4, 27].

Розглядаючи творчий прояв людини Берулава Г.О. відмічає, що стиль сучасної людини характеризує індивідуальність, а не діяльність, хоча й проявляється в ній [1,16].

Психологічне обґрунтування суті творчої діяльності викладено в працях відомих психологів Гальперіна П.Я., Давидова В.В., Занкова Л.В., Леонтєва О.М., Рубінштейна С.Л. та ін. Психологи розглядають творчість, як вид діяльності, який відповідає вільному розвитку людини на індивідуальному рівні, передбачає мобілізацію його основних психологічних процесів, знань, життєвого досвіду, фізичних сил, в результаті чого складається нове явлення, що відрізняється оригінальністю.

Формування творчого стилю діяльності майбутнього спеціаліста неможливо без врахування особистісних характеристик, особливостей нервової системи та пошуку оптимальних шляхів вирішення проблемних ситуацій. Становлення майбутніх економістів відбувається в складних проблемних, а іноді конфліктних ситуаціях. Від того, як майбутній спеціаліст буде виходити з подібних ситуацій, залежить його подальша праця, творче зростання. Отже, стимулом розвитку творчого стилю є проблемна ситуація, яку неможливо вирішити відомими засобами. Розв'язання проблемних ситуацій відбувається частіше через ділову гру.

Л.В.Кондрашова, Вієвська М.Г, Савченко Л.А. досліджуючи проблеми імітаційно-ігрової діяльності в вищій школі, пропонують розуміти ділову гру, як явище, що активно формує досвід професійної діяльності [3,26].

У роботах психологів та педагогів, що присвячені ігровій діяльності, гра розглядається, як форма життєдіяльності кожного індивідуума, що тісно пов'язана з формуванням творчих нахилів особистості [5,131].

Н.В.Дудніченко, досліджуючи форми методичної роботи зі студентами вищих навчальних закладів, відмічає, що розвиток в студентів творчого стилю, як складного особистісного утворення характеризується: позитивним ставленням до майбутньої професії; постійним пошуком нових ідей; готовністю до нетрадиційної праці [2, 180-186].

Важливою якістю, що впливає на формування творчої особистості, є професійна рефлексія (процес самопізнання, самоаналізу, критичного усвідомлення власної діяльності). Формування професійної рефлексії можливе лише в умовах практичної творчої діяльності. В роботі зі студентами слід звернути увагу на такі фактори: організація активного формуючого середовища, центром якого є професійна творча діяльність; проведення роботи, щодо ознайомлення майбутніх спеціалістів з різними формами й методами активного навчання, надання можливості вибору свого власного підходу до вирішення навчально-професійних завдань; забезпечення контролю і вчасної корекції на етапі формування творчого стилю.

Виклад основного матеріалу. Зібрані нами факти свідчать, що недооцінка взаємодії і співпраці викладача й студента значно знижує активність пізнавальної діяльності останнього. Орієнтир викладача на середнього студента призводить до зниження активності здібних студентів. Як показали спостереження, причиною низької пізнавальної активності, є схильність студентів до засвоєння готових знань й стандартних занять, а викладачів до використання традиційних форм контролю.

В експериментальній роботі ми виходили з того, що формування творчого підходу майбутніх економістів, повинно базуватися на пізнавальних інтересах й потребі в активному спілкуванні з викладачем.

В основу експериментальної роботи ввійшли активні форми й методи навчання, що забезпечують взаємодію й творчість викладача й студента.

Розроблена система ігор після ретельної підготовки може бути впроваджена в навчальний процес ВУЗу. Етап підготовки являється важливою частиною, від якої залежить результат їх проведення. Викладач, він же організатор й керівник, повинен продумати кожен деталь гри. Загальна схема організації гри може виглядати таким чином:

- мотивація навчальної діяльності студентів;
- вибір певного розділу програми у відповідності із завданнями, з урахуванням підготовленості студентів;
- визначення основних завдань гри;
- розподіл ролей між учасниками гри, опис дій їх обробка;
- чіткий опис й трактування завдань й ігрових ситуацій;
- визначення правил гри й забезпечення рівних умов для всіх учасників гри;
- проведення “пробної гри”, “пробних обговорень”, чітке наголошення та кінцеве визначення правил гри, розробка методичних вказівок;
- гра, визначення переможців, засоби стимулювання учасників;
- організується змагання між командами за якісне вирішення завдань з створенням подальшої програми розвитку подій у встановлений проміжок часу.

Мета і основні завдання ділової гри - для студента важливо не лише осмислити і засвоїти інформацію, а й оволодіти способами її практичного застосування і прийняття рішень, відпрацювати вміння виділити головне, творчо вирішити професійне завдання, навчитися розробляти програму поступового рішення поставленої цілі.

У розв’язанні проблемних завдань беруть участь всі учасники групи під контролем експертної комісії в складі 3-4

чоловік (студентів старших курсів). Наприкінці підводяться підсумки експертної комісії, здійснюється аналіз творчої діяльності, шляхи вирішення проблеми, визначаються перемоги.

Штрафні бали нараховуються усім учасникам за несвоєчасне надання рекомендацій по вирішенню проблем, за неякісний звіт, необґрунтовані пропозиції та ін.

Гра багатоваріантна (один із варіантів можна представити так) і її основними завданнями є: створення ідеальної структури організації для сучасного підприємства й розробка форм стимулювання персоналу, або розробка певної "політики мотивації персоналу підприємства", основні принципи підприємства (групам студентів пропонуються картки з приблизними характеристиками підприємств).

Група поділяється на "активні команди" (3-4чоловіки), а команди на експертів з розробки оргструктури, що забезпечить високий рівень фінансової діяльності підприємства, а також експертів по розробці нових форм стимулювання персоналу. Задача експертів з розробки нових форм стимулювання, полягає в вирішенні проблемної ситуації (пропонується на картках разом з характеристиками підприємства). В ході вирішення головних завдань, студенти розробляють моделі організаційних структур підприємств, висловлюють точку зору, керуючись знаннями одержаними на лекційних і практичних заняттях творчо працюють, шукаючи шляхи оптимального розв'язання поставлених завдань.

У результаті сумісних практичних дій, кожна команда вибравши, на її думку найцікавіший варіант оргструктури й розробивши нові форми стимулювання персоналу на відповідному підприємстві, вибирає двох-трьох відповідальних, що подають звіт експертам. Під час доповіді, протилежні команди повинні задавати проблемні питання, підвищуючи кількість балів своїй команді (за активну участь у діловій грі). При обговоренні звітів виникає групова дискусія й виробляється найбільш раціональний варіант організаційної структури підприємства, пропонуються нові форми стимулювання персоналу, а також обґрунтовується інформація, щодо

запропонованих заходів по покращенню фінансової діяльності підприємства.

Після обговорення усіх варіантів звітів, експерти - судді підводять підсумки, оцінюють ступінь участі команд в обговоренні проєктів, уміння використовувати знання при необхідності знаходити творче рішення й визначають кращу команду по найбільшій кількості балів набраний в період гри.

Процес вирішення проблемних ситуацій, активний пошук способу розв'язання питання, формує навички організованої самостійної проблемно-пошукової пізнавальної творчої діяльності, це в свою чергу сприяє розвитку таких якостей, як самостійність, критичність, раціональність, стриманість, вміння аналізувати матеріал та ін.

Вміння самостійно розробляти моделі оргструктури, проводити міні-дослідження, узагальнювати їх результати, реалізовувати свій творчий потенціал – все це студенти доводять в результаті ділової гри. Кожна група за допомогою ділової гри має активізувати пізнавальну діяльність, сформувати певні особисті якості лідерства, “особистої лінії” майбутні економістів, набути навички роботи в колективі, вміння брати відповідальність на себе, ділити відповідальність з другими.

Пропонуємо тематику ділових ігор, які можна використовувати на заняттях з курсу економіки підприємства в економічному вузі:

“Мотивація персоналу – застава ефективно діючого підприємства”

1. Рекламу кращої нової форми мотивації персоналу підприємства.
2. Інтерв'ю з персоналом підприємства з побажаннями.
3. Формування програми, щодо поліпшення конкурентоспроможності працівника підприємства.

“Портрет успішного керівника”

1. Опис зовнішності успішного управлінця.
2. Характеристика звичок й написання виступу керівника підприємства за указаними напрямками.
3. Проведення засідання керівників й вирішення проблемних ситуацій.

“Реклама – крок до успіху в бізнесі”

1. Створення текстів реклами (даного у картках підприємства).
2. Підготовка проекту, як покращити якість праці робітників даного підприємства.
3. Написати текст антиреклами.

Висновки. Отже, майбутньому спеціалісту з економіки необхідно формування вмінь “творчого стилю роботи”, самореалізації, виховання особистого погляду, пізнавальної діяльності засобами активних форм навчання. Стимулом розвитку творчого стилю стає проблемна ситуація, яку неможливо вирішити за допомогою вже існуючих традиційних засобів. Таким чином, аналіз проблеми показує, що результатом проведеної ділової гри є здібність створювати й захищати особистий проект, проводити творче коректування, вміти шукати оптимальні шляхи розв’язання поставленої проблеми та об’єктивно оцінювати інші позиції, що необхідні майбутньому економісту у подальшій трудовій діяльності.

Література

1. Берулава Г.А. Стиль индивидуальности: теория и практика: Учебное пособие.- М.: Педагогическое общество России, 2001.- 231с.
2. Дудніченко Н.В. Ділова гра як одна з форм методичної роботи з розвитку творчого стилю діяльності педагога // Педагогіка вищої та середньої школи: Збірник наукових праць.- Кривий Ріг: КДПУ, 2004.- Вип 8.- С.180-186.
3. Имитационно-игровое обучение в высшей школе: Учебное пособие / Л.В. Кондрашова, М.Г. Виевская, Л.А. Савченко.- Кривой Рог, 2001.-194с.
4. Климов Е.А. Индивидуальный стиль деятельности.- Казань, Таксон, 1968.- 197с.
5. Эльконин Д.Б. Психология игры.- 2-е изд.- М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999.-360с.